

(almenys temeu la ira dels déus), Virgili, «haec merui sperare?» 'havia de témer tal cosa?' Properci, «non spero» 'no em preocupa, no me'n basquejo pas' Plaute. Ara bé, en romànic, no és pas solament en català que ha arrelat el nou significat, sinó també en portuguès i castellà (en aquest en concurrència amb *aguardar*), i en alguns parlars occitans.

En algun text medieval es veuen grafies que semblen obeir a la distinció establerta en judeoespanyol entre *esperar*=fr. *attendre* i *esperar*=fr. *espérer*,¹ la qual havia tingut llarga aplicació en portuguès antic i en el castellà preclàssic i dialectal (veg. els detalls en DCEC II, 382b32-45 i nota 2, cf. lfn. 22-31); però en català no era practicable mantenir aquesta distinció, puix que en els parlars orientals *aspz* i *espz* sonen igual, necessàriament, i també en val. i, encara més, en cat. occidental, hi ha forta tendència a pronunciar *esz* com a *asz*. En general la frase o la situació fan que no sigui pertorbadora aquesta doble significació; però per als casos en què podria haver-hi ambigüitat, la nostra llengua ha desenrotllat dos procediments: l'ús del reflexiu *esperar-se* per al significat *b*), que hem vist ja aplicat en el S. XIV per Eiximenis i la *Questa* de Reixac, i el derivat *esperançar*, *esperançat*, per al significat *a*), del qual no hi ha notícies fins a primers del segle passat;² ni l'un ni l'altre no aparegueren en castellà perquè allí ja el sinònim *aguardar* servia per evitar els equívocs, però *esperarse* es troba en castellà incorrecte en boca de la nostra gent, fins en els escriptors que adopten aquesta llengua manllevada (com el Martí del segon *Alfarache*, ed. Rivad., p. 376).

En el present el timbre de la *e* presenta en els parlars de tipus oriental alguna discrepància: a Barcelona i parlars centrals és *aspéro* (Fabra, *Gram. Cat.*, 1912, p. 61), a Girona i Empordà hi ha en canvi *aspéra*, la pronúncia que hauria correspost a l'evolució purament fonètica de la *Ē* etimològica, cosa que s'estén també, almenys en part, al bisbat de Vic (Torelló, 1935). Devia ser decisiu en aquella pronúncia analògica la influència del gran nombre de mots (incloent-hi fins verbs) on la *e* surt de *AI* més antic, especialment els innombrables mots amb sufix *ARIUS*, -*A*: comprovació d'això és que en el Pallars Sobirà, on *AI* dóna *é* (a diferència de tots els altres parlars catalans), també tenim *jo aspéro* (V. Ferrera, 1932) tot i tractar-se de parlars occidentals on *Ē* havia de donar *é*. La pronúncia innovada degué ser ja antiga perquè Bernat Metge feia rimar *esper* subst. amb *fer* en un seu poema (*NCl.* x, 92.14) (cf. allí mateix la rima de *fer* amb -*ARIU* en 48.4 i 55.5).

DERIV.: *Esper* ant. 'esperança' [en poesies de Lluïl, *NCl.* III, 27.9, 27.49, 102.618], i en la citada de BMetge així com en altres poetes medievals (Ausiàs, Vilarsa), mot més general en oc. ant. (molt en tots els trobadors) i fr. *espoir*. *Espera* [S. XIV, *BABL* v, 174, veg. context a *polli* (*POLL*)], espt. en la locució *vendre* (o *comprar*) a *espera*, *Consolat* i altres textos del S. XIV en *AlcM*, § 2 i *DBal.*; men. «vent-i-quatre texidors / van comprar un lleu a *spera*, / van convidar a Sant Pere / i n'hi van fer pagar dos», Camps Merc.,⁶⁰

Folkl. Men. I, 107; *çaça de l'espera*, ross., val.: «anar a la *spéra* de la *tórtola*», Alfàs (1963); a Canet de Rosselló van a un indret dit *El Tambó(r)* a la caça de l'espera de cercetes i fòlligues (1960). *Esperança* [Lluïl]: «una dona qui era estada molt pecadora en lo món --- en *desesperança* caec que Déus li degués perdonar --- confessà la temptació que havia haüda contra *sperança* --- L'abadesa respòs dient estes paraules: --- Error de *desesperança* à manera que fa a hom cogitar que Déus sia pus just que misericordiós» (*Blanq.* I, 171.2). *Esperançar* (V. supra); *esperançat* [Belv.], «cercant *esperançar* la demostració completa d'haver sofert una alucinació», NOLLER (*Pap.*, 216); *esperançador*; *esperançament*; *esperançós*. *Esperador*. *Esperalles*. *Esperanda* [*DAG.*]. *Esperant*.

Desesperar [Lluïl, de primer sol ser reflexiu]: «per defalliment de caritat, qui no és en l'ànima con *se desespera*, s'esdevé que hom no remembra en la santa humilitat que Déus féu com pres humana natura, ni en la ssua passió», Lluïl (*Blanq.*, *NCl.* I, 172.1), «estant que ell enaxí considerave, ell *se desesperà* de la misericòrdia de Déu», id. (*Merav.*, *NCl.* III, 112). En llatí *DESPERARE*, forma simple que mantenien molts en català antic, en particular Eiximenis, que empra *desperar* en el *Cercapou* (*NCl.* II, 13.24), i segurament en un passatge després prosificat en el *Llibre de les Dones*: «a la muller --- no li sies per res gatinýs, / car fer-l'ies *desperar*» (I, *desesperar* en A, cap. 53, fº 41v2, *EntreDL* I, 176).

La forma de la llengua comuna, *desesperar*, en cat. ja es troba el 1295 («entén lo rey d'Aragó que d'estes coses desús-dites no parlen, sinó com fossen *desesperats* que'l tractament del rey de Fransa no-s pogés fer», doc. cancelleresc, Finke, *Acta Ar.* III, 44), però aquesta forma hi predominà més tard que en francès; car, en traduir *desesperance* de l'original de la *Queste*, Reixac hi posa *desperança* (109.4), si bé també usa ja *desesperance* en d'altres (139.17). Sovint pren el sentit de 'suïcidar-se': «per scapar d'ells *se desperaria*», StV-centF (*Quaresma*, 73.75), que també usa la forma moderna *desesperat* amb el sentit de 'suïcida' (id., 93.72). Des de mitjan S. xv, però, degué imposar-se la forma moderna, alhora que preponderà també l'ús intr., car és el que veig pertot en les dues parts del *Tirant*, etc.: «de tot en tot vinc als strems, en punt de perdre lo seny o de *desesperar*», JoMartorell (A. II, 268); «feya armes com a *desesperat*», Galba (Ag. IV, 14).

Desesperança [Lluïl], supra, i és encara avui el mot noble i emfàtic, sense haver pres cap regust artificios: «això de que 't giressis contra mi desencadenava la meva imaginació per *desesperances* que ja molt de temps que no sentia», carta de Coromines a un íntim, 24-II-1903 (més exs. de Lluïl i de Coromines en *AlcM*); més robust i bonic que l'afrancesat o aprovençalat *desesper* (*DFa.*; Ausiàs) i l'acastellanat *desespero*, que se'n havia enquistat fortament en el segle passat i encara el present: «quan aquest arribà a casa seva y li digueren que la seva esposa era morta, podeu contar quin fou lo seu *desespero*», Maspons i Labrós (*Cuentos Pop.*, 27), «lo que a mi no'm cap a la barretina és